

História a činnosť odborného pracoviska SAŽP v Bratislave

V roku 1991 tvoriaci sa rezort životného prostredia v súvislosti s prístupom ČSFR k Bazilejskému dohovoru o sledovaní cezhraničného pohybu nebezpečného odpadu založil pri Slovenskom hydrometeorologickom ústave v Bratislave (SHMÚ) Technicko-informačné centrum pre nakladanie s odpadmi (TICNO). Toto špecializované pracovisko poverené funkciou Ohniskového bodu pre Bazilejský dohovor malo ďalej plniť úlohy technicko-informačného zabezpečenia pre výkon štátnej správy na úseku odpadového hospodárstva Slovenska. Pozostávalo z oddelenia informatiky, oddelenia nakladania s odpadom a oddelenia ekoanalytiky odpadu. V roku 1993 prešiel rezort životného prostredia významnou organizačnou prestavbou, v rámci ktorej bola k 1. júlu 1993 zriadená Slovenská agentúra životného prostredia a TICNO sa stalo organizačnou zložkou bratislavskej oblastnej pobočky.

Vznik COHEM

V roku 1996 v rámci SAŽP vzniklo niekoľko centier, medzi inými aj Centrum odpadového hospodárstva so sídlom v Bratislave. Toto centrum kontinuálne riešilo problematiku odpadového hospodárstva s celoslovenskou pôsobnosťou so zameraním na informatiku a monitoring, techniku a technológie pre nakladanie s rôznymi druhmi odpadu, ekoanalytikou odpadu. So stúpajúcim záujmom o životné prostredie a vplyvu chemických látok naň sa ešte v rámci oblastnej bratislavskej pobočky (1995) profilovalo pracovisko chemickej bezpečnosti, ktoré sa stalo súčasťou centra. V Trnave vzniklo Centrum pre environmentálne hodnotenie a označovanie výrobkov, zamerané predovšetkým na dobrovoľné nástroje environmentálnej politiky. Od vytvorenia centier až po súčasnosť boli činnosti týchto dvoch centier striedavo organizačne samostatné alebo súčasťou jedného centra. Od roku 2011 tvoria jednu organizačnú zložku – Centrum odpadového hospodárstva a environmentálneho manažérstva (COHEM) so sídlom v Bratislave. Odbornú činnosť tohto centra zabezpečujú odbory: odpadového hospodárstva, informatiky a monitoringu odpadového hospodárstva, hodnotenia environmentálnych rizík chemických látok, environmentálneho manažérstva a Regionálne centrum Bazilejského dohovoru.

Odbor odpadového hospodárstva

Jednou z dôležitých činností je spracovávať a vyhodnocovať informácie a údaje o vzniku a nakladaní s rôznymi druhmi odpadu, o vlastnostiach nebezpečného odpadu a jeho

Záverečný workshop k projektu Zavedenie systému environmentálne vhodného nakladania s odpadom z elektrických a elektronických zariadení v Moldavsku (Kišinev)

PACE Physical meeting (štvrté pracovné stretnutie)

vplyve na životné prostredie. Okrem tejto činnosti sleduje trendy vývoja v oblasti najlepších dostupných technológií (BAT) a ich zavádzanie do praxe. Získané údaje sa využívajú na strategické riadenie odpadového hospodárstva, predovšetkým pri tvorbe a vyhodnocovaní Programov odpadového hospodárstva SR (POH SR) a návrhoch opatrení na aktualizáciu POH v jednotlivých oblastiach, ďalej v ročných Správach o stave životného prostredia v SR a taktiež pri spracovaní podkladov k reportingu pre EÚ. V rámci poradenstva

a konzultačnej činnosti sa odborné informácie poskytujú aj pôvodcom odpadu, širokej odbornej a laickej verejnosti. Vypracované sú taktiež vyjadrenia a odborné posudky. Významný je aj podiel na tvorbe právnych predpisov pre odpadové hospodárstvo a pri príprave technických predpisov na reguláciu nakladania s odpadom. V rámci odboru odpadového hospodárstva realizuje svoje aktivity aj národný Ohniskový bod Bazilejského dohovoru, ktorý poskytuje informácie a štatistické

údaje o cezhraničnej a vnútroštátnej preprave nebezpečného odpadu a spravodajské povinnosti za oblasť cezhraničnej prepravy odpadu, ktoré vyplývajú z členstva v medzinárodných štruktúrach. Ďalej zabezpečuje plnenie požiadaviek Sekretariátu Bazilejského dohovoru, ktoré vyplývajú z technických pracovných skupín a konferencií zmluvných strán, pôsobiach pri Bazilejskom dohovore.

Odbor informatiky a monitoringu OH

Od začiatku svojej činnosti odbor zbiera a spracováva dáta o vzniku a nakladaní s odpadom a prevádzkuje informačné systémy (IS). Najskôr Regionálny informačný systém o odpadoch (RISO), ktorým sa od roku 1995 prostredníctvom regionálnych orgánov štátnej správy v odpadovom hospodárstve (obvodné úrady životného prostredia) spracovávajú údaje o vzniku a nakladaní s odpadom a zariadeniach na nakladanie s odpadom (zariadenia na zhodnocovanie alebo zneškodňovanie odpadu, ktoré svoju činnosť vykonávajú na základe rozhodnutí úradov životného prostredia a SIŽP). V oblasti evidencie vzniku a nakladania s odpadom úzko spolupracuje aj so Štatistickým úradom SR (ŠÚ SR) na základe medzirezortnej dohody medzi MŽP SR a ŠÚ SR o spolupráci a výmene údajov o odpade, čím vzniká jednotná údajová základňa o množstvách odpadu v SR. Postupne IS pribúdali podľa potrieb novelizovanej legislatívy zákona o odpadoch a zákona o obaloch. Od roku 2003 prevádzkuje odbor IS o obaloch a odpade z obalov (OBALY), ktorého súčasťou je verejne prístupný Register povinných

osôb a oprávnených organizácií. Ďalej pribudol IS o zariadeniach kontaminovaných PCB a IS o elektrických a elektronických zariadeniach (ELEKTRO) spolu s Registrom výrobcov elektrických a elektronických zariadení a kolektívnych organizácií (verejne prístupný). V súčasnosti odbor pripravuje IS o batériách a akumulátoroch, ktorého prostredníctvom je vedený aj Register výrobcov batérií a akumulátorov, ktorý po dokončení vykonávacieho predpisu bude pretransformovaný do prostredia internetu. Podstatná väčšina údajov v IS a registroch je geograficky lokalizovateľná až na úroveň definičných bodov obcí alebo mestských častí, takže údaje je možné interpretovať aj v prostredí digitálnych máp.

Výstupy z informačných systémov a databáz sa pravidelne poskytujú pre potreby rezortu životného prostredia, ŠÚ SR, národného a medzinárodného výkazníctva v oblasti rôznych druhov odpadu. Agregované údaje o vzniku a nakladaní s odpadom sú prístupné odbornej a laickej verejnosti prostredníctvom aplikácie na serveri ENVIROPORAL.

Odbor hodnotenia environmentálnych rizík chemických látok

Pracovisko chemickej bezpečnosti vyhodnocuje riziká existujúcich a nových chemických látok a biocídov na životné prostredie v súlade s európskou a národnou legislatívou. Odbor tiež vypracováva odborné vyjadrenia a stanoviská pre Centrum pre chemické látky a prípravky a MŽP SR k hodnoteniu chemických látok, zmesí a biocídov, autorizácii biocídov na základe vzájomného uznania, návrhom na harmonizovanú klasifikáciu a označovanie (Globálny Harmonizovaný Systém/GHS). Podľa požiadaviek pripravuje odbor stanoviská k dovozu vybraných nebezpečných chemických látok, podliehajúcich tzv. PIC procedúre v zmysle plnenia povinností, vyplývajúcich z Rotterdamského dohovoru.

Popri týchto úlohách odbor zabezpečuje priebežnú aktualizáciu databázy držiteľov kontaminovaných zaria-

Biopodpad – čoraz častejšie využívaná surovina aj na Slovensku (AGRO CS Veľké Dravce)

Foto: J. Klinda

dení, obsahujúcich PCB (polychlórované bifenylly), v súlade s požiadavkami zákona o odpadoch. Spolupracuje s kompetentnými orgánmi (Štátna energetická inšpekcia, Slovenská inšpekcia životného prostredia, MŽP SR, úrady životného prostredia) s cieľom sledovať bezpečné nakladanie s kontaminovanými zariadeniami do doby ich zneškodnenia alebo dekontaminácie v zmysle zákona o odpadoch.

Odbor, okrem uvedených činností, zastrešuje aj problematiku Štokholmského dohovoru o perzistentných organických látkach (POPs) prostredníctvom **Národného kontaktného bodu Štokholmského dohovoru**, ktoré v zmysle ustanovení dohovoru poskytuje informácie, štatistické údaje a podáva správy sekretariátu Štokholmského dohovoru o POPs. Zároveň plní povinnosti v rozsahu požiadaviek nariadenia EP a R (ES) č. 850/2004 o POPs. Predmetom dohovoru, aj citovaného nariadenia,

je eliminácia výroby, používania, dovozu, vývozu a uvoľňovania POPs do prostredia, s cieľom ochrany ľudského zdravia a životného prostredia.

Odbor environmentálneho manažérstva

V súčasnosti odbor environmentálneho manažérstva v rámci svojej pôsobnosti zabezpečuje pre MŽP SR technicko-informačné a administratívne zázemie v oblastiach: environmentálne označovanie, environmentálne manažérstvo a audit (EMS/EMAS), zelené verejné obstarávanie (GPP), environmentálne technológie (ETAP), ekoinovácie, integrovaná produktová politika (IPP) a udržateľná výroba a spotreba (SCP).

Cieľom **environmentálneho označovania produktov** je podpora výroby, používania a spotreby takých produktov, ktoré svojou environmentálnou kvalitou predstavujú významný potenciál najmä vo vzťahu k zníženiu priamych a nepriamych negatívnych vplyvov na životné prostredie a k podporovaniu konkurencieschopnosti výrobcov a služieb na vnútornom trhu EÚ. V podmienkach SR sa environmentálne označovanie realizuje od roku 1997 prostredníctvom národnej schémy na udeľovanie národnej environmentálnej značky **Environmentálne vhodný produkt**. Od roku 1997 boli stanovené a schválené národné environmentálne kritériá na **38 skupín produktov** a národnou environmentálnou značkou bolo **ocenených 234 produktov**. Vstupom SR do EÚ v roku 2004 vznikla pre potenciálnych žiadateľov možnosť získať na svoje produkty aj európsku environmentálnu značku **Environmentálna značka EÚ** v zmysle nariadenia EP a R (ES) č. 66/2010 a doteraz bolo európskou environmentálnou značkou ocenených **8 produktov**.

Schéma Spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS) patrí medzi kľúčové nástroje environmentálnej politiky EÚ a cieľom je podpora priemyselnej politiky vo väzbe na optimalizáciu výrobných procesov s prepojením na zmeny spotreby a výroby v súlade s trvalo udržateľným rastom. Od roku 2001 bolo v schéme EMAS registrovaných **7 spoločností** v rámci SR, z ktorých dve v súčasnosti prechádzajú na nový typ registrácie – združená registrácia v EÚ. Odbor vykonáva

Exkurzia na bioplynovej stanici v Šumperku

pravidelný monitoring certifikácie systému environmentálneho manažérstva (EMS) podľa normy ISO 14001 v SR a prostredníctvom členstva v technickej komisii TK č. 72 pri Slovenskom ústave technickej normalizácie (SÚTN) spolupracuje pri preberaní medzinárodných noriem ISO radu 14000 do sústavy slovenských technických noriem svojím členstvom.

Zelené verejné obstarávanie (GPP) je nástroj podporujúci zvýšenie úrovne environmentalizácie produktov a technológií prostredníctvom väčšieho dopytu najmä vo verejných organizáciách. V roku 2011 odbor vypracoval návrh **Národného akčného plánu na zelené verejné obstarávanie v SR na roky 2011 - 2015**, ktorý bol schválený vládou SR v januári 2012. V rámci plnenia jeho cieľov a opatrení odbor každoročne zabezpečuje sériu odborných seminárov k tejto problematike vo všetkých samosprávnych krajoch SR. Na podporu zadávania zelených zákaziek v súlade s prioritami a cieľmi štátnej environmentalnej politiky sa v roku 2012 vypracoval návrh Metodickéj príručky na zelené verejné obstarávanie, ktorá vyjde tento rok. V roku 2010 odbor spustil prostredníctvom webovej stránky SAŽP, GPP helpdesk na podporu a poskytovanie odborných informácií k problematike uplatňovania environmentalných charakteristík v procese verejného obstarávania.

V súvislosti s riešením problémov, týkajúcich sa najmä zmeny klímy a energetickej efektívnosti, odbor aktívne sleduje tvorbu príslušných právnych a koncepčných materiálov na úrovni EK a participuje na spracovávaní stanovísk za SR. Ide hlavne o aktivity:

- **Akčný plán pre environmentalné technológie (ETAP).** V tejto oblasti bol v spolupráci s MŽP SR pripravený **Návrh aktualizácie postupnosti (Roadmap) ETAP v SR**, ktorý vláda SR schválila uznesením č. 19/2008.
- **Akčný plán pre udržateľnú spotrebu a výrobu a udržateľnú priemyselnú politiku (SCP/SIP) a Integrovaná produktová politika (IPP)**, orientované na zvýšenie úrovne environmentalizácie produktov počas ich celého životného cyklu a nové modely výroby a spotreby.
- **Akčný plán pre ekologické inovácie (Eco-AP)** ako jeden z kľúčových prvkov na podporu výskumu a technologických inovácií, s cieľom urýchliť prechod k ekonomike, efektívne využívajúcu zdroje.

Odbor zabezpečuje zastupovanie SR ako členského štátu vo výboroch a poradných skupinách EK a spolupracuje s inštitúciami, zodpovednými za realizáciu opatrení v tejto oblasti v SR.

Regionálne centrum Bazilejského dohovoru

Regionálne centrum Bazilejského dohovoru (RCBD) pre krajiny strednej a východnej Európy so sídlom v Bratislave začalo svoju aktívnu činnosť v roku 1997. Jeho hlavným poslaním je **pomáhať krajinám strednej a východnej Európy (SaVE) s implementáciou princípov Bazilejského dohovoru do národnej legislatívy**. V súlade s dvoma hlavnými piliermi Bazilejského dohovoru, ktorými sú kontrolný systém cezhraničnej prepravy odpadu a environmentalne vhodné nakladanie s ním, RCBD ako prvé na svete začalo aktívne pomáhať 19 štátom.

s nebezpečným odpadom, na prípravu informačných systémov, systému kontroly cezhraničnej prepravy nebezpečného odpadu a programov a aktivít na zvyšovanie environmentalného povedomia.

Od roku 2002 predkladajú regionálne centrá Konferencii zmluvných strán svoje **dvojročné Plány činnosti (Business Plan)** na odsúhlasenie. Ich neoddeliteľnou súčasťou je aktuálna informácia o stave prípravy legislatívy v jednotlivých krajinách regiónu, ako aj návrhy projektov a workshopov, ktoré by mali záujem zrealizovať. Vychádza sa zo Strategického plánu na implementáciu Bazilejského dohovoru, resp. Strategického

rámca a národných priorit krajín v oblasti nakladania s odpadom. Priority nášho regiónu sú zamerané na dve základné problematiky: kontrolný systém cezhraničnej prepravy nebezpečného odpadu a s ním spojené problémy s nelegálnou prepravou a environmentalne vhodné nakladanie s prioritnými prúdmi odpadu, ako sú e-odpad, batérie a akumulátory, odpadové oleje, odpad zo zdravotníckej starostlivosti a odpad a pesticídy, obsahujúce POPs a PCB. Od roku 1997 RCBD zorganizovalo **više dvadsať regionálnych workshopov**, zameraných na tieto problematiky.

RCBD sa aktívne zúčastňuje na viacerých workshopoch, organizovaných environmentalným programom OSN. Významné dlhodobé projekty riešené RCBD sú uverejnené na <http://www.sazp.sk/bcrc>. RCBD spolupracuje v rámci siete regionálnych centier Bazilejského aj Štokholmského dohovoru, zúčastňuje sa pravidelne spoločných workshopov a tréningov. RCBD je aktívne zapojené do pracovných skupín programu partnerstva zameraného na environmentalne vhodné nakladanie so starými počítačmi PACE.

RCBD okrem spolupráce v rámci regiónu plní operatívne povinnosti voči Sekretariátu Bazilejského dohovoru, spolupracuje aktívne s viacerými environmentalnými dohovormi v rámci environmentalného programu OSN - UNEP. Veľmi in-

tezívna je spolupráca predovšetkým so Sekretariátom Štokholmského dohovoru, Stredozemným akčným plánom a s Green Customs Initiative. V spolupráci so Sekretariátom Štokholmského dohovoru zorganizovali niekoľko regionálnych aktivít, zameraných na manažment odpadu obsahujúceho POPs.

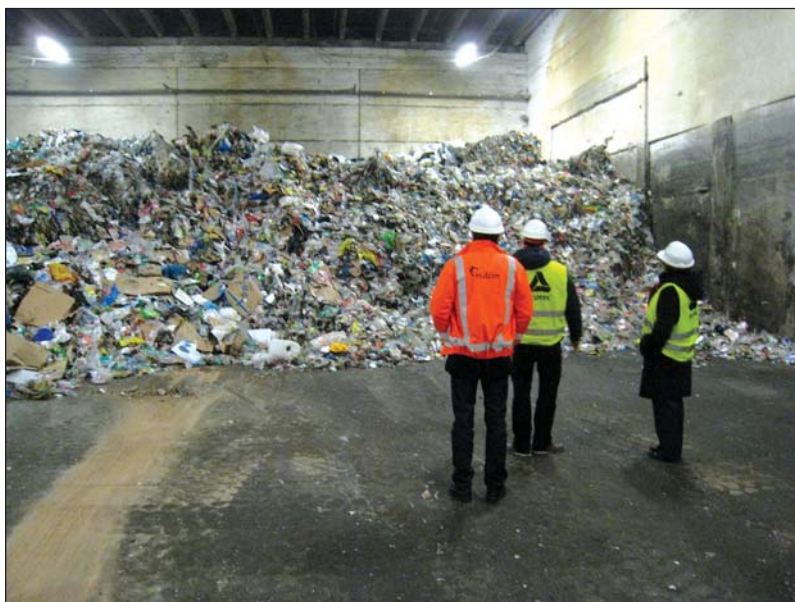
Ing. Elena Bodíková, PhD.

Slovenská agentúra životného prostredia

Foto: SAŽP

Obhliadka prevádzky ZSNP Recykling Žiar nad Hronom - demontáž autovrakov

Sklad surovín na výrobu alternatívneho paliva - spoločnosť Ecorec Pezínok

V súčasnosti je činných už štrnásť regionálnych centier, ktoré pokrývajú zmluvné strany v rôznych regiónoch sveta.

Prvé aktivity RCBD boli zamerané na všeobecnú informáciu o Bazilejskom dohovore a na jeho prijatie a implementáciu do národných legislatív. Vzhľadom k počiatočnému, relatívne veľkému rozdielu na úrovni nakladania s nebezpečným odpadom v jednotlivých SaVE krajinách boli aktivity zacielené na vytvorenie environmentalne vhodného systému nakladania